

zamieścić wszystkich ich tytułów i tematów, ale można je znaleźć na stronie internetowej konferencji – <https://www.oxfordpatristics.com/programm>. Taka ilość mówców i wystąpień powodowała jednak konieczność szybkiego przemieszczania się pomiędzy salami i wymagała ogarnięcia układu kilkunastu pomieszczeń oraz dwóch oddalonych budynków, w których miały miejsce wykłady. Poziom prezentacji był jak zawsze różny. Należy jednak podkreślić ogólnie wysoki poziom oksfordzkiego spotkania. Przede wszystkim była to okazja do spotkań, wymiany poglądów i posłuchania sław światowej patrologii, do zwiedzenia oksfordzkich bibliotek i ich skarbów, gdyż w tym roku organizatorzy zaplanowali kilka wycieczek i kursów w instytucjach związanych z oksfordzką uczelnią, ale także dali możliwość zapoznania się z najnowszymi publikacjami, gdyż w trakcie konferencji zaprezentowały się wydawnictwa publikujące w zakresie badań nad antykiem chrześcijańskim i wiele ciekawych pozycji można było nabyć w specjalnych, atrakcyjnych cenach. Konferencja w Oksfordzie była także miejscem zebrań i zgromadzeń różnych stowarzyszeń patrystycznych, w tym Association Internationale d'Etudes Patristique, na którym dokonano m.in. wyboru nowych władz Stowarzyszenia, w których, piszący te słowa jako pierwszy Polak, zasiada jako jeden z dwóch wiceprezesów. XIX Międzynarodowa Konferencja Studiów Patrystycznych przeszła do historii. Na kolejną, oby jeszcze lepszą, trzeba poczekać tym razem trzy lata, do 2027 roku, ponieważ po jednorazowej zmianie oksfordzka konferencja wraca do pierwotnego harmonogramu.

„Stworzył mężczyznę i niewiastę” (Rdz 1,27).

**Antropologia pisarzy wczesnochrześcijańskich
(Sekcja Patrystyczna, Kamień Śląski, 23-25.09.2024)**

**“He created man and woman” (Gen 1:27). Anthropology of Early Christian Writers
(Polish Patristic Section, Kamień Śląski, September 23-25, 2024)**

Ks. Michał Ludewicz²

W dniach 23-25 września 2024 roku odbył się coroczny zjazd Sekcji Patrystycznej. Spotkanie miało miejsce w Kamieniu Śląskim,

² Ks. dr Michał Ludewicz, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Polska; email: mludewicz@wp.pl; ORCID: 0000-0002-9473-7745.

miejsowości położonej w pobliżu Opola, będącej miejscem narodzin św. Jacka Odrowąża, patrona diecezji opolskiej. Obecnie dawny zamek oraz przyległe budynki stanowią część kompleksu naukowo-rekreacyjnego będącego własnością diecezji. Gospodarzem zjazdu był ks. prof. dr hab. Norbert Widok. W ramach spotkania uhonorowano osobę i dorobek naukowy o. prof. dr. hab. Henryka Pietrasa SJ, któremu wręczono księgę jubileuszową.

Pierwszy dzień (poniedziałek, 23 września) dał uczestnikom możliwość udziału w objeździe wybranych miast diecezji opolskiej istotnych dla kultury i tradycji religijnej regionu. Były to m.in. Opole, Prudnik (jedno z miejsc internowania prymasa Wyszyńskiego), Nysa (dawne miasto rezydencjonalne biskupów wrocławskich) oraz Moszna (zamek rodziny Tiele-Wienckler zwany „polskim Disneylandem”). Po przybyciu na miejsce do Kamienia Śląskiego oraz rejestracji miała miejsce kolacja, a po niej odbyło się spotkanie dające możliwość poznania się uczestników przybyłych po raz pierwszy z pozostałymi członkami Sekcji.

Właściwe obrady miały miejsce we wtorek oraz środę (24-25 września). Dzień wtorkowy rozpoczął się od Mszy Świętej na zamku, której przewodniczył biskup pomocniczy diecezji opolskiej Waldemar Musioł. Przewodniczący liturgii wskazał w swojej homilii na zadania stojące obecnie przed teologami. Zdaniem biskupa osoby podejmujące refleksję mogą stać się pomocą dla duszpasterzy przez to, że dostarczą wiarygodnych, zakorzenionych w tradycji Kościoła argumentów do współczesnej dyskusji o rodzinie i małżeństwie.

Po śniadaniu zebranych przywitał ks. dr Albert Glaeser, kustosz sanktuarium św. Jacka, który przybliżył specyfikę miejsca narodzin patrona Górnego Śląska. Następnie oficjalnego otwarcia zjazdu dokonał ks. prof. dr hab. Bogdan Czyżewski, prezes Sekcji Patrystycznej. Witając zgromadzonych, prezes zwrócił uwagę na wyraźną obecność pań wśród tegorocznych prelegentów, przekazał także pozdrowienia od nieobecnych: ks. prof. Bogdana Czesza, ks. prof. Mariusza Szrama oraz p. mgr-inż. Wojciecha Stawiszyńskiego. Pierwszą przedpołudniową sesję obrad zatytułowaną „Płciowość człowieka” poprowadził ks. prof. dr hab. Marek Starowiejski. W jej ramach miały miejsce następujące wystąpienia: ks. dr. hab. Waldemara Turka pt. „Stworzył mężczyznę i niewiastę: Rdz 1,27 w egzegezie Orygenesusa i Tertuliana”, p. dr hab. Karoliny Kochańczyk-Bonińskiej pt. „Brakująca połowa czy niewydarzony mężczyzna – kobiety (i mężczyźni) w greckiej metafizyce płci”, ks. prof. KUL Marcina Wysockiego pt. „Czy to jest przyjaźń

czy to jest kochanie? Związki jednopłciowe a antyczna wizja przyjaźni w kontekście współczesnych dyskusji nad relacją Auzoniusz-Paulin z Noli-Sulpicjusz Sewer”. Drugiej sesji, zatytułowanej „Prokreacja”, przewodniczył o. dr Rafał Zarzeczny. W części tej miały miejsce następujące wystąpienia: p. dr Anny Grzywy pt. „Cele chrześcijańskiego małżeństwa w kontekście Rdz 1,28 (Bądźcie płodni i rozmnażajcie się) w interpretacji wybranych Ojców z IV w.”, ks. prof. dr. hab. Antoniego Żurka pt. „Prokreacja (obowiązek czy ostateczność) oraz jej sposoby w świetle historii patriarchów Starego Testamentu”, p. dr hab. Marty Przyszchowskiej pt. „Godność embrionu ludzkiego według Ojców Kościoła”. Po wystąpieniach prelegentów miała miejsce dyskusja. W jej trakcie ks. prof. M. Starowieyski zachęcił do zbadania fenomenu, który określił mianem „oszałałego dziewictwa”, a który sprowadzał się do nadmiernego akcentowania tej formy życia. Zwrócono także uwagę na fakt, iż Ojcowie Kościoła byli jednomyślni w potępieniu zjawiska przerywania ciąży. Po zakończeniu dyskusji miała miejsce prezentacja nowości wydawniczych. Po obiedzie uczestnicy mieli możliwość zwiedzenia zamku i jego okolic, zagospodarowanych na potrzeby Zespołu Rehabilitacyjno-Wypoczynkowego „Sebastianum Silesiacum” zajmującego się m.in. wodolecznictwem. Uwagę zwiedzających zwróciła także znajdująca się w kompleksie, a licząca ok. 40 tys. woluminów biblioteka ks. abp. Alfonsa Nossola, emerytowanego ordynariusza diecezji opolskiej.

Po południu, w ramach kontynuacji sesji „Prokreacja”, w drugiej części, prowadzonej przez o. prof. dr. hab. Dariusza Kasprzaka OFMCap, wysłuchano wystąpienia ks. dr. Wojciecha Kamczyka pt. „Pisarze wczesnochrześcijańscy na temat antykoncepcji”. Następnie miała miejsce prezentacja nowych członków Sekcji. Ks. dr Michał Łukaszczyk przedstawił tezy obronionej przez siebie pracy doktorskiej „*Chrystologia w listach św. Hieronima*”, a ks. dr Michał Ludewicz zaprezentował założenia pracy „«Sub iure et potestate beati Petri». Idea władzy w *Liber Pontificalis*”. Po dyskusji ks. prof. KUL dr hab. Marcin Wysocki przedstawił obecną sytuację oraz najbliższe plany redakcyjne czasopisma *Vox Patrum*.

W dalszej części miała miejsce uroczystość wręczenia jubileuszowej księgi pamiątkowej o. prof. dr. hab. Henrykowi Pietrasowi SJ. Najpierw ks. prof. M. Wysocki przedstawił sylwetkę jubilata oraz zaprezentował zawartość okolicznościowego tomu *Vox Patrum*, na który złożyło się 31 artykułów naukowych. Następnie odczytane zostały listy gratulacyjne, po czym odbyło się składanie życzeń jubilatowi, który w dniu rozpoczęcia zjazdu obchodził 70. rocznicę urodzin. Spośród osób

wyrażających słowa uznania, ks. prof. M. Starowieyski podkreślił trud włożony przez o. Pietrasa w wydawanie serii Źródła Myśli Teologicznej, ks. prof. A. Eckmann przywołał maksymę *bonus vir semper tiro* i powiedział: „Henryku, uważaj siebie za rekruta, nie za staruszka, życie zaczyna się po siedemdziesiątce”, ks. prof. A. Żurek zacytował opinię o jubilationie usłyszaną na uczelni w Rzymie, iż jest on tam uważany za *una grande figura*, p. dr hab. M. Przyszychowska podziękowała za otwartość, z jaką jubilat przyjął niegdyś tłumaczenie jej tekstu do wydania, o prof. D. Kasprzak podziękował dostojnemu solenizantowi za życzliwość na inicjatywy oraz twórczy wkład w myślenie teologiczne, przytoczył również anegdotę głoszącą, iż jubilat miał kiedyś stwierdzić, że o niebie, to nie można nic pewnego powiedzieć. „Ja – mówił o. Kasprzak – kiedy usłyszałem te słowa, zdziwiłem się, zacząłem nad tym myśleć, i napisałem książkę, i za to dziękuję”. Ks. dr hab. W. Turek podziękował solenizantowi za wszystkie spotkania, podkreślając, że podczas każdego z nich jubilat zawsze przedstawiał jakieś twórcze idee, p. dr A. Grzywa podziękowała za sposób, w jaki o. Henryk opowiadał o Ojcach Kościoła, przypomniała również, jak to jubilat zaprosił ją na seminarium naukowe, uprzedzając przy tym, że „poziom tam jest kosmiczny”. „Chciałam uciec – wspomina – ale Henryk powiedział: «zostań, może się czegoś nauczysz». I zostałam. Aż do doktoratu”. O. dr R. Zarzeczny przypomniał, jak to jubilat zachęcił go, by zajął się tekstem *Wniebowstąpienia Izajasza* – „nie powiedział przy tym, że jest on tylko po etiopsku, ale to właśnie miało zdefiniować potem całą moją pracę naukową”, podkreślił. Ks. dr hab. K. Sordyl podziękował jubilatowi: „że zawsze dodawałeś odwagi, że potrafiłeś zwrócić uwagę, kiedy człowiek popełnia błędy”, ks. prof. N. Widok zauważył, że zarówno początek życia, jak i jubileusz drogi naukowej o. Pietrasa wydarzyły się w metropolii górnośląskiej, po czym, nawiązując do postaci św. Jacka, skonkludował: „Do wielkiego dominikanina przyjechał wielki jezuita”. Po wysłuchaniu życzeń głos zabrał solenizant, który stwierdził: „Niewiele trzeba, żeby otrzymać księgę pamiątkową. Trzeba skończył siedemdziesiątkę i trochę popracować”. Po czym dodał: „Kiedyś ktoś, kto był zły na mnie, powiedział: «twoje książki są mądrzejsze od ciebie»”.

Drugi dzień obrad rozpoczął się od Mszy Świętej sprawowanej w kaplicy na zamku. Eucharystii przewodniczył i kazanie wygłosił o. prof. Henryk Pietras SJ. Wraz z nim przy ołtarzu byli obecni o. dr Rafał Zarzeczny SJ oraz o. dr Stanisław Łucarz SJ. W homilii o. Pietras, nawiązując do słów modlitwy dnia („abyśmy zachowując Twoje przykazania,

zasłużyli na życie wieczne”, powiedział: „Raduje się serce patrologa, kiedy odmawia taką pelagiańską kolektę. Zasłużyć na życie wieczne. Kiedyś. Tymczasem przecież Syn Boży, przychodząc na świat, uświęcił ten świat. Mamy więc żyć i głosić, że ten świat jest już miejscem świętym”.

Przedpołudniowa sesja obrad, podzielona na dwie części, odbywała się pod tytułem „Macierzyństwo i ojcostwo”. Części pierwszej przewodniczył ks. dr hab. Arkadiusz Nocoń. W jej ramach wysłuchano wystąpienia P. dr B. Kosmulskiej: „Św. Monika i paradoksy Augustyńskiego ujęcia macierzyńskiej miłości” oraz o. prof. dr. hab. Leona Nieściora OMI: „Droga do macierzyństwa przez wiarę w mowach św. Jana Chryzostoma *De Anna*”. Następnie, po przerwie, miała miejsce część druga. Przewodniczył jej p. dr Krzysztof Morta. Złożyły się na nią dwa wystąpienia: ks. prof. UAM Paweł Wygralak zaprezentował przedłożenie pt. „Adopcja w prawie rzymskim i stosunek do niej Ojców Kościoła, ks. prof. UAM dr. hab. Michał Kieling zaś przedstawił zagadnienie „Pełna autentyczność ludzkiego ojcostwa św. Józefa – wybrane aspekty nauczania autorów patrystycznych i nowe elementy w tradycyjnym rozumieniu ojcostwa”. Po dyskusji nad wygłoszonymi tekstami przystąpiono do rozpatrywania tematyki obrad przyszłorocznego zjazdu. W związku z nadchodzącą rocznicą pierwszego soboru powszechnego za istotny temat do namysłu uznano kanony dyscyplinarne soboru w Nicei.

W wygłoszonym podsumowaniu ks. prof. dr. hab. Bogdan Czyżewski, prezes Sekcji Patrystycznej, wskazał na aktualność poruszanych tematów związanych z płciowością, prokreacją, macierzyństwem i ojcostwem. Mówca zwrócił uwagę, że nie wolno rozpatrywać poglądów Ojców w oderwaniu od rzeczywistości społeczno-politycznej, w której oni żyli. W imieniu wszystkich przybyłych ks. prof. Czyżewski wyraził wdzięczność ks. Albertowi Glaeserowi, ks. Zygfriedowi Glaeserowi oraz wszystkim pracownikom ośrodka w Kamieniu Śląskim. Następnie prezes podziękował za organizację zjazdu ks. prof. Norbertowi Widokowi, wszystkim prelegentom i uczestnikom za wygłoszone referaty oraz udział, a także wyraził życzenie zobaczenia się w przyszłym roku na zjeździe w Wyższym Seminarium Duchownym Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Obrze.